

sakerligen ha vunnit på att skärskådas i sitt här påpekade större och viktigare sammanhang. På grund av att förutsättningar för

Till

bedömandet av skolproblemet i sin helhet således saknas, anser sig styrelsen först böra framlägga vissa allmänna synpunkter rörande folkskolan och realskolans inbördes förhållande.

Folkskolans utveckling. Såväl 1918 års skolkommision som

1924 Styrelsen för Sveriges småskollärarinneförbund, som genom remiss av den 1 juli 1944 beretts tillfälle att avgiva yttrande över de av 1940 års skolutredning avgivna betänkan-

dena I - III, får med anledning härav värdsamt anföra följande.
Skolan i samhällets tjänst. Skolutredningen framlägger i sitt betänkande I, Skolan i samhällets tjänst, en sammanfattande översikt av de spörsmål utredningen har att behandla och söker därvid i fråga om skolans ställning i nutidens samhälle klarlägga frågeställningar och problemläge. Då betänkandet närmast utgör en inledning till skolutredningens följande betänkanden - både de som nu avgivits och de som framtiden kommer att framläggas - och således ej upptager några konkreta förslag, anser sig styrelsen sakna anledning att ingå på de spörsmål, som beröres i nämnda betänkande.

Sambandet mellan folkskola och högre skola. Beträffande betänkande II finns så mycket större anledning till yttrande som denna del behandlar den sedan gammalt synnerligen svårösta frågan om sambandet mellan folkskola och högre skola. Trots det omfattande utredningsmaterial, som skolutredningen förebragt, föreligger stora svårigheter att bedöma de olika förslag till lösning av anknytningsproblemet, vilka framlagts av skolutredningens olika ledamöter. Detta beror framför allt därpå att skolutredningens förslag beträffande två så viktiga avsnitt av utredningsarbetet som betänkningarna angående folkskolan och realskolan ej ännu föreligger i tryck. Då anknytningsproblemet endast utgör en detalj i frågan om organisationen av folkskolan och realskolan skulle det föreliggande problemet

gången sexklassig folkskola som grund för all högre utbildning har nästan sin styrka framför allt ur en social synpunkt.

säkerligen ha vunnit på att skärskådas i sitt här påpekade större och viktigare sammanhang. På grund av att förutsättningar för bedömandet av skolproblemet i sin helhet således saknas, anser sig styrelsen först böra framlägga vissa allmänna synpunkter rörande folkskolans och realskolans inbördes förhållande. ✓

Folkskolans utveckling. Såväl 1918 års skolkommission som 1924 års skolsakkunniga hade vid sitt ställningstagande i anknytningsfrågan att utgå från en obligatorisk sexårig folkskola. För 1940 års skolutredning har läget i detta avseende varit ett helt annat. Genom beslut av 1936 års riksdag har skolplikten utsträckts till sjuårig och möjlighet har beretts skoldistrikt att införa obligatorisk folkskola med flera klasser än sju. Ett icke obetydligt antal skoldistrikt har redan hos kungl. maj:t sökt och erhållit tillstånd att inrätta ett obligatoriskt åttonde skolår. Utvecklingen torde med all säkerhet tämligen snabbt gå mot utsträckning av skolplikten till 8-årig, i varje fall i flertalet städer och större samhällen. I den allmänna diskussionen framföres från olika håll kravet på en 9-årig folkskola ingalunda som ett mål i ett avlägset fjärran utan som en uppgift för praktiskt reformarbete. Även om realiserandet av programmet en nioårig obligatorisk folkskola tillsvidare måste anstå, erbjuder folkskolans utsträckning uppåt med ett sjunde skolår och tendensen mot snabbt framväxande åttaårig skola en så väsentlig förändring av förutsättningarna i anknytningsfrågan, att den borde föranlett en omprövning av realskolans och folkskolans ställning i skolsystemet. Detta radikalt förändrade läge har icke tillräckligt uppmärksamats av 1940 års skolutredning i föreliggande betänkande angående anknytningen mellan folkskola och högre skolor. Det borde annars ha medfört att mindre utrymme ägnats de gamla problemställningarna enkel eller dubbel anknytning och desto mera plats beretts frågan: Vilken ställning bör den åttaåriga folkskolan inta i förhållande till realskolan?

Bottensskolan ett socialt krav. Det gamla kravet på genomgången sexklassig folkskola som grund för all högre utbildning har hämtat sin styrka framför allt ur en social samhällssyn. Om

man redan efter fyra år i den sexklassiga folkskolan nödgas från-
skilja de elever, som skall gå vidare till högre skolor, blir folk-
skolan i sin övre del en "fattigskola", d.v.s en skola endast för
dem, som ej ha råd att skaffa sig högre utbildning. Med folkskolans
utsträckning uppåt till åttaårig inträder emellertid en förskjut-
ning i bottenskoleproblemet. Även om alla högre skolor generellt
anknytes till folkskolans 6:e klass skulle icke de sociala kraven
bli tillgodosedda. Folkskolans övre del, sjunde och åttonde klass-
en, skulle även vid en sådan skolreform bli en skola huvudsakli-
gast för de mindre bemedlade samhällsklassernas barn. Folksko-
lans utbyggande med ett åttonde och ett framtida nionde skolår
kommer att skapa andra förutsättningar för folkskolans möjlig-
heter att utgöra grundskola för vidareutbildning av högre slag.
En nioårig folkskola bör kunna meddela en allmän medborgerlig
bildning av ungefär samma omfattning som den nuvarande realskolan.
Även en åttaårig skola kommer att kunna skänka sina lärjungar
ett kunskapsmått av vida högre slag än som med hittillsvarande
6-åriga folkskoleplikt varit möjligt att uppnå.

Högre och lägre skolor. Så länge folkskolan var allmänt
sexårig var det naturligt att realskolan med sitt högre slutmål
och sin längre studiegång betraktades som en i förhållande till
folkskolan högre skola. I den mån folkskolan växer i höjden och
dess studiemål vidgas blir det inbördes förhållandet mellan folk-
skolan och realskolan ett annat. En åttaårig folkskola understi-
ger med endast ett år den 5-åriga realskolans högsta klass. Att
betrakta en sådan realskola såsom en avsevärt högre skola före-
faller knappast naturligt. Folkskola och realskola bli i stället
parallella skolor förande på i huvudsak samma tid till något olika
studiemål. Endast gymnasiet framstår i ett sådant skolsystem
såsom en i egentlig mening högre skola. 1918 års skolkommissions
program om tre på varandra byggande avslutade skolor - folkskola,
realskola och gymnasium - kan numera icke realiseras. Grundskole-
problemet har därigenom förskjutits från det klassiska önske-
målet om 6-årig bottenskola till kravet på en reform som medför
att folkskolan i hela sin längd lägges till grund icke som nu
för realskolan utan för det ovanför liggande gymnasiet. Detta

i sin tur måste få till följd att folkskola och realskola sammanslås till en enhetsskola, en hela folket omfattande medborgerskola, som genom ett rikt urval av olika linjer erbjuder utbildningsvägar både för det praktiska livet och för fortsatta studier vid gymnasier av olika slag.

Tidpunkten för en differentiering. För en skola, som skall meddela allmän medborgerlig bildning dels för alla de elever, vilka utan avläggande av examen gå ut i livet, dels för den växande skara av unga, som med betyg på avlagd teoretisk eller praktisk realexamen tillföres yrkeslivet eller övergå till gymnasier, måste tidpunkten för den nödvändiga differentieringen bli en betydelsefull fråga. I skolutredningens betänkande i anknytningsfrågan föreslår dr Bror Jonzon med instämmande av fröken Karin Cardell att en differentiering genom införande av språkundervisning i femte och sjätte klasserna genomföres i folkskolan för sådana elever, som har förutsättningar för realskolestudier. Ett av skälen för differentieringens förläggande till denna tidpunkt synes ha varit att icke studietiden onödigtvis skall förlängas. Genom att undervisningen i ett främmande språk enligt dr Jonzons förslag påbörjas redan i femte folkskoleklassen vinnas att realskolelinjen till sitt förfogande kan få fem språkår, vilket bör möjliggöra för studiebegåvade elever att kunna avlägga realexamen på 9 år. I femte och sjätte klasserna skulle enligt förslaget utöver i det främmande språket ingen ytterligare differentiering ske, utan eleverna på realskolelinjen skulle läsa samma kurser som på den examensfria linjen. Denna skillnad mellan kurserna i den nuvarande 5-åriga realskolan och i den föreslagna "Jonzonlinjen" har tydligen föranlett det förslag till övergångstid, inom vilken linjen skulle beredas tillfälle att demonstrera sin livsduglighet, och under vilken tid enligt dr Jonzon den dubbla anknytningen tillsvidare bör bibehållas enligt fr. Cardell en treårig realskola generellt anslutas till en sålunda differentierad folkskolas sjätte klass.

Med den förändrade syn på folkskolans och realskolans ställning i ett framtida skolsystem, som i denna skrivelse kommit till uttryck, borde den kommande skolreformen främst ta

sikte på en sammanslagning av folkskola och realskola, jämte uppgörandet av kursplaner för inom denna skola förefintliga utbildningslinjer av olika slag. Någon utredning beträffande detta problem förefinnes emellertid icke i betänkande II. Ej heller föreligger som tidigare nämnts betänkandena angående folkskolan och realskolan varför det är omöjligt att bedöma, vilken ställning skolutredningen tänkt sig att dessa skolor främdeles skall få i förhållande till varandra. Det förefaller av föreliggande förslag som om man utgått ifrån att såväl den 5-åriga som den 4-åriga realskolan skall bestå i sina nuvarande former, medan en differentierad folkskola endast skulle förekomma som försöksanordning. Utarbetandet av kursplaner - endast avsedda för försök - för en 6-årig differentierad folkskola med på denna byggd treårig realskola, medan själva enhetsskolereformen tillsvidare ställs på framtiden, innebär en onödig tidsutdräkt och försvårar bedömandet av ett framtida skolsystems önskvärda gestaltning. Under prövotiden skulle också för den händelse den dubbla anknytningen bibehölles en mångfald olika linjer och anknytningspunkter göra skolsystemet i hög grad invecklat och komplicerat. Möjlighet borde ha funnits att redan nu framlägga förslag om en samorganisation av folkskolan och realskolan till en enhetlig skola, även om det kanske varit nödvändigt att anslå en viss övergångstid för reformens generella genomförande. Under övergångstiden gjorda erfarenheter~~na~~ av olika slag borde givetvis sedermera utnyttjas vid reformens slutliga genomförande. Särskild uppmärksamhet måste självfallet under en övergångstid ägnas realskolelinjens lämpliga utformning inom landsbygdens folkskola. Införandet av undervisning per korrespondens i förening med radioundervisning innebär - churu för sig ytterst värdefull - en så ny och oprövad studieväg att den först efter erfarenhet från praktiska försök kan slutgiltigt utformas.

Då vår uppfattning i skolfrågan ligger i linje med det förslag som framlagts av dr Jonzon med instämmande av fröken Cardell och som går ut på att folkskola och realskola skall sammanslås till en enhetsskola, anse vi det icke möjligt att

nu uttala oss om en differentierad folkskolas organisation, eftersom skolutredningen ännu inte lagt fram någon utredning om hur denna enhetsskola skall vara organiserad. Vi vill dock framhålla att det måste framstå som en angelägenhet av den allra största betydelse att organisationen får en sådan utformning att det blir möjligt att under icke alltför kort tid sammanhålla lärjungarna i klassförband för samma lärare, så att icke ^m nu klassupplösning äger rum efter både andra, fjärde och sjätte klasserna. Att efter alltför korta tidsintervaller, gång på gång söderbryta klassenheten och låta eleverna byta lärare kan icke vara förenligt med goda pedagogiska principer. Det kommer alltid att dröja relativt lång tid innan eleverna funnit sig tillrätta i den nya klassmiljön och en ny arbetsgemenskap hunnit växa fram.

Lärarytbildningen. Folkskolans utbyggande med ett sjunde och ett åttonde obligatoriskt skolår, liksom förslagen om undervisningens differentiering på olika linjer kommer att medföra behov av en omläggning av lärarytbildningen. ^{Kommer} Gives folkskolans högstadium framför allt den åttonde klassen ^{att få} en praktisk inriktning, måste detta medföra en modifiering av klasslärarsystemet i riktning mot användandet i större utsträckning än hittills av ämneslärare. Omorganisationen av folkskolan förutsätter emellertid ej blott förändringar i fråga om lärarytbildningen för folkskolans högstadium utan också för dess lågstadium. Säkerligen måste även beträffande de akademiska lärarnas utbildning förändringar bli nödvändiga att vidta. Styrelsen förutsätter därför att det uppdrages åt 1940 års skolutredning att jämväl utreda frågan om lärarytbildningen i sin helhet.

Vidgade möjligheter till högre undervisning för landsbygdens ungdom. Mot det förslag angående vidgade möjligheter till högre undervisning för landsbygdens ungdom, som framlagts i skolutredningens tredje betänkande, torde inga vägande invändningar kunna göras. Skall större rättvisa kunna åstadkommas mellan landsbygd och stad i fråga om ungdomens möjligheter